

ЗМІСТ

Актуальність проблеми формування компетентності дітей у межах освітньої лінії «Дитина в соціумі»	4
Особливості розвитку дитини в процесі оволодіння освітньою лінією «Дитина в соціумі»	6
Зміст знань і практичних умінь дітей за освітньою лінією «Дитина в соціумі»	15
Сучасні підходи до формування компетентності дитини за освітньою лінією «Дитина в соціумі»	18
Зразки-орієнтири організації різних форм роботи вихователя з дітьми	33
Рекомендована література	83
Термінологічний словник	85

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ У МЕЖАХ ОСВІТНЬОЇ ЛІНІЇ «ДИТИНА В СОЦІУМІ»

Демократизація суспільних взаємин пов'язана з визнанням нових орієнтирів виховання в педагогічній теорії та практиці роботи освітніх закладів. Сучасна зміна завдань і змісту виховання зумовлена новими реаліями в розвитку суспільства та переорієнтацією в предметі філософської, психологічної й педагогічної науки з парадигми «суспільство – особистість» на парадигму «людина – людство», у якій дитина розглядається як єдність генетичного, культурно-історичного, біологічного й соціального, а стосовно процесу виховання – як його об'єкт і суб'єкт саморозвитку. На зміну соціоцентричному за спрямованістю й характером побудови освітнього процесу прийшла парадигма особистісно орієнтованого навчання і виховання, за яким знання, уміння й навички є засобами, а не метою розвитку дитини. Зростає роль аксіологічних засад виховання, адже індивід, який не має сформованих соціальних ціннісних орієнтацій, відчуває недовіру до довкілля, виявляє агресію, втрачає індивідуальність, стає асоціальною особистістю.

Духовно-моральний стан сучасного суспільства викликає глибоку стурбованість. Соціологи, психологи, педагоги з тривогою відзначають появу так званих «духовних підмін»: зростання значущості особистої вигоди, зневаження гідності людини, девальвацію цінності моральних взаємин, применшення соціальної відповідальності. Діти дедалі більше підпадають під вплив засобів масової інформації, виникає небезпека формування спотвореного уявлення про світ, у якому моральні цінності поступаються матеріальним інтересам.

Негативно позначаються на фізичному, психічному й соціальному здоров'ї дитини особливості сучасної соціалізації: чинники ціннісної невизначеності і швидкої зміни соціальної ситуації розвитку, збільшення обсягу й характеру інформаційного потоку, у якому перебувають діти, нестабільність складу сімей і послаблення родинних зв'язків. Змінюються форми активності дитини: збіднюється сюжетно-рольова гра, яка завжди була виразником інтересу до довкілля й показником рівня його освоєності дошкільником; скорочуються різновікові зв'язки в дитячому товаристві.

Очевидною є необхідність аналізу суспільних явищ з позицій сучасних завдань та визначення того нового, що вони вносять у соціальну ситуацію розвитку дитини в умовах переоцінки системи цінностей і способу життя людей. Побутує думка, що

соціальна дійсність є хорошим педагогом. Однак варто наголосити, що цінним у виховному сенсі чинником є не власне оточення, а саме та його частина, яка є «педагогічно освоєною», включеною до системи виховання і навчання.

До методологічних засад реалізації завдань лінії «Дитина в соціумі» належить положення про те, що взаємодія дитини з соціальною дійсністю задовольняє дві важливі потреби її саморозвитку: потребу в самореалізації (виявлення та ствердження себе серед інших людей) та потребу «вписатися» в неї, знайти своє місце. Загалом під соціалізацією і розуміють процес поступового входження у світ соціальних зв'язків. Водночас соціалізація забезпечує індивідуалізацію, оскільки лише в соціальних зв'язках, взаємодії людини з іншими людьми відбувається самовизначення у соціокультурному просторі. Беручи участь у засвоєнні та індивідуальному освоєнні світу, дитина не втрачає власного «Я», а навпаки, зберігає, розвиває та збагачує зміст свого внутрішнього світу.

Невипадково освітня лінія нової редакції Базового компонента дошкільної освіти в Україні має назву «Дитина в соціумі» і вона визначена першою серед інших відразу за освітньою лінією щодо розвитку особистості. Адже усвідомлення самої себе приходить до людини через ставлення до неї інших людей.

У передмові до нової редакції Базового компонента вказано на взаємодію з іншими людьми як своєрідний вид входження дитини в людський соціум, що вимагає уміння узгоджувати свої інтереси, бажання, дії з іншими членами суспільства. Головне завдання реалізації означеної освітньої лінії – розкрити дитині соціальний світ і допомогти їй здобути соціальний досвід, зрозуміти своє місце в соціумі.